Ann. IV. Num. I.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 10; ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7 ½.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis Lib. 0.50 pro *unoquoque centimetro quadrato*.

Cuncta mittantur ad ARISTIDEM LEONORI *equitem, commentarii* VOX URBIS *possessorem et administratorem*

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN ANGLIA
Apud BURNS AND OATES
LONDON W. - 28, Orchard Street.

IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICAE SEPTENTR.
Apud FRIDERICUM PUSTET
S. Sedis Apost. et S. Rituum Congr. Typogr.
NEW YORK 52, Barclay Street. CINCINNATI 436, Main Street.

IN GERMANIA
Apud FRIDERICUM PUSTET
S. Sedis Apost. et S. Rituum Congr. Typogr.
RATISBONAE in BAVARIA

RERUM INDEX

ROMAE
EX OFFICINA FORZANI ET SOCII

M DCCCCI

Ann. IV. Romae, Kal. Ianuariis MCMI Num. I.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS: In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam: Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 ½.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR: ARISTIDES LEONORI, eques. ROMAE - Via Alessandrina, 87.

KALENDIS IANUARIIS MCMI

Sociis, lectoribus Commentarii nostri humanissimis.

Hesternus dies finem xix saeculi, praesens xx saeculi exordia designat. Duplex inde sociis nostris ominum ordo; est enim homini quod iam delapsa in memoriam revocet, est aliquid etiam, quod futura praeripiat atque contingat. Utrumque iuvat, utrumque placet; illud virtutum recordatio quasi luce perfundit, istud alit suavissima spes, quae fax quaedam est ad futuri temporis removendam caliginem. Ecquis nam viveret incuriosus futuri? Ideo nempe vivimus, quia speramus.

Primum igitur unicuique vestrum, o socii et lectores, ea vita fuit, quam humanis eventibus intertextam aut Providentia constituit, aut sua cuique optio paravit. Virtus, quae vestris haeret animis, cum tulit adversa, si victrix emerserit, vos egregie factorum commemoratione delectat, prout nautas devicta maris ira laetificat. Sin adhuc certamen perseverat, scimus virtutem, repulsae nesciam, intaminatis fulgere semper honoribus, nec sumere aut ponere fasces arbitrio popularis aurae. Virtus fortium est, contendere fortium; non enim sustinendo certamini par est qui omnis virtutis sit expers. Adde quod habet optime Seneca, par quid esse Deo dignumque divinis oculis iustum virum cum mala fortuna compositum, etiamsi hanc provocaverit. Quin etiam, quum omnia caduca in terris et labentia sint, malis imminere finem, adversis ingruere commutationem credamus dum altius premunt, dum ferocius instant et urgent.

Durate, et vosmet rebus servate secundis.

Parta igitur ex recte factorum conscientia quiete, ineunte hoc anno, fruamini, qua nihil honesto viro potest esse beatius.

Ad futura quod pertinet, quid aut gratius aut iucundius nobis contingat, quam ut vobis in deliciis habeamur, et amicitia, consuetudine, familiaritate utamur vestra, quibus dum fruimur, ii nobis ipsi videmur, in quos totius orbis oculi et ora videantur esse conversa? Constituimus, vobis opitulantibus, societatem doctissimorum virorum, quae limites gentium omnes tranat, quae ubique locorum suos habet concordi voluntate atque uno eodemque sermonis usu coniunctos. Ecquid mirum, si harum rerum perennitatem et vobis pariter et nobis ominamur? Annus igitur hic auspicatus vobis esto, idemque initium afferat, diuturnae tranquillitatis et non intermissae laetitiae. Nobis autem quos, elapso nuper anno, vos hanc almam Urbem adeuntes, tam saepe recreastis, liceat iterum conspectu vestro frui usque optatissimo. Pro vestra denique erga nos humanitate ac benevolentia gratias iterum agimus, toties relaturi quoties opportunitas referendi fuerit oblata.

Vox Urbis.

NOVO INEUNTE SAECULO...

Qua aetate Romano imperio declinante omnis caro corruperat vias suas, christiana religione renovata sunt tempora, ordo saeclorum novus exortus. Immutatio primum singulorum animos convertit; paullatim deinde rudi plebe, servis, ignaris, pauperibus potita, familiaria vincula instauravit, ordines civium, rempublicam omnem restituit. At, cum latini sanguinis gentes veteris relligionis corruptioni misera hereditate adhuc haererent, Barbaros illos recens in hominum communitatem ingressos, vel per hyperboreas vagos silvas, ad suum gremium Ecclesia vocavit. Factum est inde ut Germanorum stirpes, quippe quae evangelicis praeceptis magis dociles praeberent aures, novi orbis ad integram conversionem procurandam divini consilii quasi ministrae seligerentur.

Aberrantibus deinde ipsis Orientalis imperii regibus, munusque suum, quod ad curanda Ecclesiae incrementa susceperant, haeretica pravitate deserentibus, ad occidentalia nova regna Pontifices conversi sunt. Itaque Clodoveus, ac deinde eius generis reges, sacri Romani imperii heredes, christianam fidem sua potestate foverunt, extulerunt, dilatarunt.

Sed iam novi ipsi patroni perversas semitas ingrediuntur: Germani imperatores, uterque Fridericus, Gallorum Anglorumque reges, Philippus, cui cognomen *pulcher*, Ioannes *sine terra* in Ecclesiae potestatem insurgunt; optimatum ordines, regum exempla sequuti, ab ea discedunt. Tunc vicissim potentes Ecclesia derelinquit, populum adloquitur; in civitatibus passim eius favore libertas parta.

Quid plura? quoties humana fata eo discriminis ex universa corruptione visa sunt pervenisse, ut societatis ordines omnino resoluti, legum vincula fracta, reipublicae vires deletae iam lugerentur, Ecclesia, humanis destituta praesidiis, ab imis fundamentis hominum societatem toties restituit. Insolita quidem instauratio: at ea sane, quam nec semel nec iterum humanae historiae adnotarunt.

✤

Nostra vero non adeo intumescit audacia, ut divini consilii abdita impudentes praenovisse credamus; verum, si licet ex praeteritis futura coniicere, iis legibus perspectis, erudiemur perspicue quam versus metam sit iam cuique adlaborandum.

Hac equidem investigatione, novo hodie saeculo ineunte, nulla gravior, cum tot tantisque indiciis insolita, neque opinata, neque sperata cuique fata undique praenunciantur. Quae dum properare, dum maturare anxii coniicimus: Numne, rogare est, similis iam hora imminet, qua humanitas omnis radicitus per Ecclesiam renovetur? Numne plena iam advenit ea morum conversio, per quam, abrasis veteribus ordinibus, tabe et tempore fatiscentibus, novi homines, novaeque vires iuxta Ecclesiae dictamina ad innovandam civitatem exsurgant?

✤

Quod enim a saeculo imminet societati hodiernae discrimen sentimus omnes ad extrema iamiam adduci, verbis Séyès vehementius undique insonantibus: « Proletarii, qui ante optimatum conspectum flexis genibus pusillos vos creditis, surgite! » At profecto nulla praefulget in periculo salus, nisi quam spondet Ecclesia. Una enim, inter tantam veterum ordinum recentiorumque ruinam firma manet in petra, una coram fremente populo civilem ordinem restituendi vim habet. Cui quidem unicae iam medelae confisi, populi et reges sumunt animum et in bonam spem eriguntur: insolitae sane aetatis insolitum augurium!

Augurium autem dum laeti illucescente nova aurora excipimus, bonorum omnium largitorem Deum eumdemque hominum clementissimum Patrem vehementer obsecramus, ut proxime affulgentem spem salutis universae plenius citiusque maturet.

Iosephus Toniolo.

DE AUSONIO POETA [1]

Potior operum Ausonii pars idylliis continetur et epistolis, quibus maxime se et latini sermonis doctum et poeticae facultatis praestantem probavit. Inest enim pluribus huiusmodi carminibus ab auctore nostro conscriptis nonnulla vis et iucunditas tum ex verbis optime lectis, tum ex rebus apte compositis, tum ex floribus luminibusque, quibus suos passim conspersit numeros. Quod iis qui lecturi sunt patebit, si iudiciis a me, pro mea tenui facultate proferendis, versus ipsius poetae quosdam subtexuero.

Quae ab Ausonio « idyllia » inscripta sunt carmina, non eiusmodi sunt quae bucolica tantum, seu pastoralia argumenta tractent. Hoc quippe nomine

(1) Cfr. an. III, n. XX.

PROSPECTUS SUBNOTATIONIS

Commentarii VOX URBIS

ANNO MCMI

Pretium annuae subnotationis est: in Italia Lib. **10**;
ubique extra Italiam Lib. **15**; M. **12**; Sch. **12**; Doll. **3**; Rubl. **6**; Flor. **7 ½**
recto tramite mittendum
ad **Aristidem Leonori** equitem, commentarii ipsius possessorem et administratorem
ROMA - Via Alessandrina, 87

PRAEMIA SOCIIS CONSTITUTA

I. - Qui nomen commentario dederit pretiumque subnotationis sive diribitoria chartula, sive credita et commendata epistola recto tramite miserit uti supra, pridie kalendas Octobres an. M CMI **praemium sortietur, quod ad provehenda studia dicitur. Idem tot aureis nummis constabit, quot**

Summam Mille Libellarum

(1000 francs)

aequent.

II. - Qui e sociis chartulam, quam ad hoc accipiet, remiserit suo ac duorum e sociis novis subscriptam nominibus, pro duobus tantummodo commentariis solvet pretium; tertium dono habebit; atque tamen tria nomina in urna ad praemium consequendum versabuntur.

Cumque Paulinus hisce paternis, ut ita dicam, minime moveretur vocibus, neque verbo neque scripto Ausonium alloqueretur, omnem affectuum vim exhaurit poeta, atque in Iberiam, quasi detineret amicum, iram convertens, exclamat:

Te populent Poeni, te perfidus Annibal urat.
Te belli sedem repetat Sertorius exsul.
Ergo meum patriaeque decus, columenque senatus
Bilbilis, aut haerens scopulis Calagurris habebit?
Hic trabeam, Pauline, tuam, Latiamque curulem
Constituis, patrios isthic sepelibis honores?...

Haec, et alia multa, magnum poetam produnt. Utinam ditissima huiusmodi vena saepius Ausonio detecta fuisset; et religionem et ingenium proprium melioribus titulis illustrasset!

I. Lemette.

IESV · CHRISTO · SERVATORI · DEO

QVI
MARGARITAE · VIRGINI · ALACOQVE
PARODII · IN · GALLIIS
DIVINOS · CORDIS · SVI · THESAVROS
GENTIBVS · VNIVERSIS · LARGIENDOS · APERVIT
REPARATAE · SALVTIS
VICESIMO · EXORIENTE · SAECVLO
REVERENTIS · ANIMI · TESTIMONIVM

Atrum nox tenebris occupat aëra;
Late cuncta silent: fessa laboribus
Gens humana levat corpora, et otio
Curas implacidas premit.
Contemptor Superûm nocte nefarios
Mortis corde dolos nexuit improbo
Fraternoque inhiat sanguine vindicem
Ultor tingere dexteram.
Ast insons manibus pectore et integro,
Sponso sacra tuo, Virgo Parodia
Margarita, Deum flagitiis gravem
Placas suppliciter gemens.
Vili sub specie, Numen amabile
Occlusum colitur virginea prece;
Orantis gemitus, spicula ut ignea,
Caelum per tenebras petunt.
En mirum! roseo lumine contegit
Nubes sacrificam, victima qua Deus,
Aram; iam redolent undique suavibus
Aurae noctis odoribus.
Festivas choreas agmina caelitum
Illapsa e superis ducere gestiunt;
Caelestisque cohors sidere clarior
Adstat virginis ad latus.
Quid tanta haec retegunt omina? quid parant?
Quod perficit amor, gentibus abditum
Antehac prodigium, postera concinent
Summis saecula laudibus.
Extemplo mediis sistitur angelis
Caelorum Dominus Christus ab aethere,
Incessuque patet Rex hominum et Pater,
Praesens supplicibus Deus.
Olli caesaries aurea defluit,
Praecingitque caput colla et eburnea;
Transfixique pedes et teretes manus
Splendent purpureis rosis.
Diffisso aspicias pectore, ab intimis
Exsultare sacrum Cor penetralibus;
Quod circum, supero non sine numine,
Flammarum rutilant globi.
Sectum sanguineo vulnere Cor rubet;
Scissumque, heu miserum! vepribus horrida
Pectus dilacerant serta; stat insuper
Vexillum impositum crucis.
Tum Iesus placido fatidicos, manu
Cor dium reserans, ore refert sonos:
« En Cor, quod veteri progenitos Ada,
Patris crimine perditos,
Aeternis adamans deperit ignibus.
Haud expletus amor quem patitur modum?
Ast, heu! quis properat casta rependere
Nostri pignora pectoris?
Lingua dic resona, dic, age, gentibus,
Dulcis sponsa, meum Cor redament: Deus
Iam cunctis referet munera caelitus,
Largam pro tenui vicem.
Non coecos paveant daemonis impetus,
Non saevos hominum prava iubentium
Incursus, animi non inamabiles
Aestus, non fera vulnera.
[illegible] me [illegible] Cor per hoc [illegible]
Vox addam [illegible] hoc erit [illegible]
Moestis perfugium, [illegible] in asperis
Certum [illegible] et salus ».
[illegible] Cor [illegible]
[illegible] laus hominum, [illegible] iugiter
[illegible] amor non [illegible]
Flamma pectora concremet.
Cor Iesu in populos imperium gerens,
[illegible] domitos subiiciat cruci;
[illegible] terrigenas et superos amor
Uno foedere vinciat.

Alfonsus Cerasoli S. I.

[illegible]

Qualis populea moerens philomela sub umbra
Amissos queritur foetus, quos durus arator
Observans nido implumes detraxit, at illa
Flet noctem, ramoque sedens miserabile carmen
Integrat, et moestis late loca questibus implet... (1).

Mihi non sponte insomni iam alta nocte, et prope Belisarii turrim ad Salariam portam subiectas consideranti Lucalleae domus et Sallustianae ruinas ab excelso solario, in mentem ista redibant, cum e Burghesiano rure, villisque proximis lusciniarum omnia melos compleret, et, quasi ut melius audirent, circum essent omnia muta. Tristes fortissimi ducis casus et exitus, recordatio praeteritorum temporum, labentia in conspectu moenia aliquid lugubre inducebant in animam, quae a Vergilianis versibus ad ea flexanima Torquati carmina, Vergilio tam bene obsequentia, ferebatur (2).

At, cum dolore obstringimur aliquo, commune nobis est aut oculos in terram defigere, aut ad caelum levare. Quid?... Terra caduca omnia monet, etiam dolorem; caelum admonet ibi esse et aliquid et Aliquem unde veniat auxilium, et Quo consolemur; passiones autem huius temporis deferre ad gloriam, quae revelabitur in nobis, ubi pii, ubi aequanimes ea sustineamus in pace, quae a conditione mortali separari non possunt. Quemadmodum enim et gelu et aestum, et siccitatem et nimios imbres, et cetera naturae mala, sic improborum invidiam et iniquitates tolerare debemus. Vitia erunt donec homines, sed neque continua; et meliorum interventu pensantur. Haec ego mihi ex Paulo, ac Tacito, cum ad me devenerunt lugubres bubonis et strigis et noctuae voces feralia sua per murorum diruta recitantium, haud aliter ac si tot subversa aeternum pulcherrima lamentarentur, et nova rursus infausta praenunciarent. Undenam ista simul, eodem sub caelo, eademque sub nocte, tam diversa? Locis quaeque suis conveniebant; respondebant singula regionibus, unde movebantur. Laeta quidem e vernanti floribus et iucundissimo rure; tristia e ruinis, quae tot adversa cladibus, incendiisque memorabant. Est igitur quoddam vinculum, est nexus quidam arcanus inter loca et voces incolarum, quo balatus ovium et mugitus boum aliquid commune habet, quod pratis pinguibus et uberibus campis conveniat, dum ululatus luporum et fremitus ursi non absonat a tenebrosis cavernis et a silvis obscuris. Solitudines Lybicae, et sole torrido aestuantes arenae rugientem amant leonem, cuius vox per Insubriae et Campaniae culta haud aequa tonaret. Corvorum crocitatu spoliatae frondibus quercus et candentes nive rami sonant; squalentes dies, procellaeque sonantes vocibus respondent ovantium gutture, nigrisque pererrantium aerem alis. Quid si diebus hisce, si rigentibus terris adessent alaudarum cantus, et melos philomelae?... Non deest equidem locus, dum amoenitas veris, Zephyrorumque halitus, tepidique imbres et laetitia reflorentium arborum, refrondescentiumque pratorum talia sunt, quae concentibus harum volucrum digna videantur.

Nulla porro vox est, quae absque sono, grato vel minus, edatur, atque ideo nulla animantibus absque musica vox. Ad quam edendam primo requiritur gutturis idonea conformatio, dein indoles canora, denique adiuncta loci, victus ac temporis. Haec autem simul omnia prorsus negata piscibus, concessa quadrupedibus tantummodo ex parte aliqua, atque eadem adeo exigua, ut ex hisce ne unum quidem animal sit, cui aliquid humanis auribus iucundum natura indulserit, avibus concessa quodam pleno cornu videmus, ita ut, paucis exceptis, iisque mole maioribus, cantores praestantissimi inter volucres habeantur. Plerisque autem ex hisce non modo guttur, et indolem, et quae loca, victum, tempusque contingant, natura dedit, sed etiam ad imitationem optimi cuiusque soni ingenium proclive. Quid? Interdum tale, quod e suavioribus inter suaves suavissimos concentus legat, ex hisce autem suavissimis et selectis phrases eligere quasdam sciat sibi maxime, et fortasse vel aliis deliciosas.

Delphines in mari sunt, qui humanis vocibus lubentes praebere aures dicuntur, et Simonis nomine gaudentes. Notae horum historiae, eaque clarissima adamantis puerum, quem exspectabat venientem ad litus, solita si hora maturior, ad vocantem nabat, dabatque humeros, quibus puer insederet, dinque vehens per undas, ut bonus equus, longe lateque equitabat, blandiebatur autem sedenti ubi voce salutaret, et ad ripas denique referebat. De delphinibus tantum in muto grege haec notuerunt. Defuisse experimenta credo de reliquis piscibus.

Ad quadrupedes autem bestias quod attinet, hoc non modo plures, sed innumerabiles ferme offert casus, in quibus manifestum sit musica cieri sensus quosdam, excitari in sanguine, in corde, in cerebro animalium nonnulla per sonos, per concentus, per choros tum instrumentorum, tum vocum; esse tamen diversa diversis, et non modo iuxta diversa genere et specie, sed etiam in specie una non a singulis eadem sentiri. Tympanorum fragorem coria-

(1) Vergil. *Georgic.* lib. IV, v. 510 et seqq.
(2) Cfr. Torquati Tassi *Gerusalemme Liberata*, c. XIV.

designabant veteres poemata quaedam quibus aliquid describeretur, et poeticis pingeretur coloribus. Proinde hoc nomine veniebant et locorum descriptiones, et laeti alicuius facti narrationes, et lusus quavis de re ad delectandum accommodatus (1).

Hac ratione idyllia scripsit Ausonius XX. Quae a criticis magni aestimantur; quamquam non idem omnibus pretium adiudicant. Habent enim nonnulla et levitatem et lasciviam.

Hoc in vitium maxime incurrit idyllium XIII, *Cento nuptialis* dictum, quod ipse Ausonius « frivolum et nullius pretii opusculum » appellat, nos autem obscenum ludum dicimus, qui nauseam tantum lectori pudico simul et litterato movere possit. Centonem (2) hunc ad nuptias describendas, rogante imperatore Valentiniano (qui eadem ratione idem argumentum tractandum usurpaverat, tentareque volebat quid hac in re familiaris sibi poeta posset), composuit Ausonius ex Vergilianis carminibus hinc inde collectis atque ita apte inter se consutis, ut de inconnexis continuum, de diversis unum opus conderet. Piget equidem Vergiliani carminis dignitatem tam turpi dehonestasse materia.

In eamdem vituperationem idyll. VII cadit, quod *Bissula* inscribitur, cuius maior pars et lascivior periit.

His carminibus et aliis missis nihil viro gravi dignis, alia occurrunt miranda certe tum ob quiddam, quod in iis latet, suave et ingeniosum, tum ob verae poeseos artem, numerorumque conspicuam magnitudinem.

Cuiusmodi est idyll. I, *Versus paschales* dictum, quo apertis atque satis magnificis verbis fidem asserit catholicam:

Tu Verbum, Pater alme, tuum, natumque, Deumque,
Concedis terris totum, similemque, paremque,
Ex vero verum, vivaque ab origine vivum...
Trina fides, auctore uno; spes certa salutis
Hunc numerum iunctis virtutibus amplectenti.

Quod si eum quandoque Musa ad gravitatem sermonis allicit quo mores proborum laudantur, improborumque castigantur, divitem veri poetae venam agnosces, ut in idyll. XVI *De viro probo*; adeo ut eius versus ob eam quam prae se ferebant dignitatem e Vergilii ingenio prodiisse putaverint. Nonnulli enim idyllia Ausoniana XIV, XVI-XVIII illi poetarum principi adscribere non dubitarunt.

Et suavissimus quidem est Ausonius atque iucundissimus cum rosas depingit (idyll. XIV) exoriente novo lucifero rutilantes:

Ambigeres, raperetne rosis aurora ruborem,
An daret, et flores tingeret orta dies.

Sed addit flebili, ut ita dicam, calamo:

Ecce et defluxit rutili coma punica floris
Dum loquor; et tellus tecta rubore micat.
Tot species, tantosque ortus, variosque novatus
Una dies aperit, conficit una dies.
Conquerimur, Natura, brevis quod gratia florum est;
Ostentata oculis illico dona rapis.
Quam longa una dies, aetas tam longa rosarum,
Quas pubescentes iuncta senecta premit.

(1) « Idyllium » a graeca voce εἰδύλλιον quae ab εἶδος originem ducit. Porro εἶδος poematiorum genus designat cuiusmodi sunt odae, idyllia pastoritia, elegiae, etc. Ab hac generali significatione in strictiorem est vox traducta, adeo ut nunc « idyllium » pro bucolico tantum carmine sumatur.

(2) Est « cento » carmen ex versibus alicuius auctoris ad rem quamdam continenter explicandam compaginatum: cuius confectio memoriae fere solius negotium est, potiusque exercitationem sapit ludicram quam gravem. Inter christianorum poetarum opera qui saeculo IV decori fuere, locum obtinent *Centones* a clarissima foemina Faltonia Proba e carminibus Maronis excerpti ad testimonium Veteris Novique Testamenti.

Coronidem iam prospexisti:

Collige, virgo, rosas, dum flos novus et nova pubes,
Et memor esto aevum sic properare tuum.

Alias vero suavitati gravitatem iungit, ut quisque perspicere potest ex idyll. II, quo villulam suam optimis exornat versibus:

Salve, herediolum, maiorum regna meorum,
Quod proavus, quod avus, quod pater excoluit;
Quod mihi iam senior, properata morte, relinquit.
Eheu! nolueram tam cito posse frui!
Iusta quidem series patri succedere; verum
Esse simul dominos gratior ordo piis.

Haec sane iucunditate plena; sed parvum herediolum praedicando in hanc gravem devenit sententiam:

Parvum herediolum fateor, sed nulla fuit res
Parva unquam aequanimis....
Cui nullus finis cupiendi, est nullus habendi.
Ille opibus modus est quem statuas animo.

Verum inter idyllia duo praestantissima sunt notanda, quorum unum *Mosella* inscribitur (idyll. X) eo quod in eo Mosellae fluvii, qui ex monte Vogeso oritur et per Theodonis Villam, Treviros et Confluentiam in Rhenum defluit, laudes celebrandas suscipit, forte quod Mosella Augustam Trevirorum alluit, quam tum imperatores maxime colebant. Alia praeterea causa fuit, ut imperatorem Gratianum laudaret, qui reversus ab expeditione sua adversus Germanos et Suevos per Mosellam amnem Treviros advenit triumphantium more exceptus. Laudes autem Mosellae ita persequitur, ut primum aquae nitorem et navigandi facilitatem, porro piscium quibus scatet varia genera, deinde ripas vinetis consitas, villas, prata adiacentia, flumina denique in ipsam decurrentia, et alia quaedam celebret, quae non tam ipsi fluvio quam poetae ingenio debentur (1). Uno verbo, ex poematiis Ausonianis illud perfectissimum visum est ut solum, aiunt docti viri, ad poeticam Ausonii laudem sufficeret.

Alterum idyllium (quod IV ordine est) exhortationem continet ad nepotem Ausonium de studio puerili. Hoc in carmine poeta suam scribendi rationem ad pueri captum ingeniose accommodat (2), ita quidem ut etiam maturae aetatis viris placeat.

Primum quidem monet nepotem ne magistrorum formidet disciplinam, quippe salubrem:

Disce libens, tetrici nec praeceptoris habenas
Detestare, nepos. Nunquam horrida forma magistri.
Ille licet tristis senio, nec voce serenus
Aspera contractae minitetur iurgia frontis,
Nunquam immanis erit placita assuetudine vultus,
Qui semel imbuerit.

Ex quibus verbis facile conicitur veteres ad informandos artibus et bonis disciplinis iuvenes et severitate usos esse et austeritate; quinimo nec a virgis abstinuisse. Quippe sciebant, quamquam non legerant, « eum qui virgae parcit, odisse filium suum » (3), et « stultitiam colligatam esse in corde pueri, quam sola expellet virga disciplinae » (4). Audi poetam:

Ne metuas: quamvis schola cum verbere multo
Increpet, et truculenta senex gerat ora magister.
Degeneres animos timor arguit: at tibi comta
Intrepidus, nec te clamor plagaeque sonantes,
Nec matutinis agitet formido sub horis:
Quod sceptrum vibrat ferulae, quod multa supellex
Virgea, quod fallax scuticam praetexit aluta.

(1) Cfr. Praef. huius idyll. in *Bibliotheca latina* a Lemaire collecta, t. I *Poetarum Minorum*.

(2) « Dicam me huiusmodi versibus foris erubescere », ait Ausonius filio suo Hesperio, ad quem carmen illud examinandum mittebat. « Haec annis illius (pueri) magis quam meis scripsi, aut fortasse et meis, δὶς παῖδες οἱ γέροντες ».

(3) *Prov.* XIII, 24. (4) Ibid. XXII, 15.

Scio equidem hanc educandorum puerorum rationem non omnibus, nec saepius ipsis probari parentibus. Quid inde? Pigri, effoeminati, molles a ludo in publicum prodeunt iuvenes, mox malis omnibus immergendi.

Pergit deinde Ausonius nepoti tradere studiorum rationem:

Perlege quodcumque est memorabile...
Conditor Iliados et amabilis orsa Menandri
Evolvenda tibi.

Haec de graecis. De latinis autem fusius: praecipuos monet legendos: Horatium, Terentium, Vergilium, Ciceronem. Nec minutas res, cuiusmodi est ipsa legendi ratio, notare omittit:

... Tu flexu et acumine vocis
Innumeros numeros doctis accentibus effer.
Affectusque impone legens. Distinctio sensum
Auget, et ignavis dant intervalla vigorem.

Quem ad laborem pueris informandis necessarium vires ut puero ministraret et animos, suum avorumque proponit exemplum:

Hac gradiare via qua nos praecessimus, et cui
Proconsul genitor, praefectus avunculus instant.

De idylliis satis me dixisse puto, quibus eorum pretium declararem.

In epistolas autem Ausonii (1) quasdam animadversiones subiiciam quae illius ingenium plenius aperiant. His in carminibus eiusdem fere indolis se prodit quam antea notavimus. Varie de variis aut disceptat, aut, ut plurimum, ludit. Solutum sermonem metrico permiscet, latinum graeco, ita quidem insolenter, ut unum versum latinum graecus sequatur, isve qui graece desinit caput habeat latinum.

Non ulla ratione cum epistolis Horatianis Ausonianae possunt contendere. In his enim quaerenda non est Venusini poetae gravitas iucundo sale condita, sed artem ab illo discas versus fere de nugis componendi. Argumenta levia; forma tamen dicendi nonnunquam politissima.

Ex omnibus vero excellentissimas illas epistolas puto, quas ad sanctum Paulinum, discipulum suum, scripsit: quibus patet non modo quam familiares essent, sed etiam quibus studiis dissimiles. Namque cum Paulinus, ineundae perfectioris vitae causa, se ipse subduxisset a mundo, inque Iberiae quamdam solitudinem contulisset, ut soli Deo studiisque sacris vacaret, id aegre ferens Ausonius, utpote rerum fluxarum blandimentis implicitus, pluribus litteris amicum, quem filium appellabat, ab instituto deterrere conatus est. Quo quidem in labore tempus operamque poeta perdidit; verum in querimoniis proferendis veram summamque nactus est eloquentiam.

Ad verbum transcribendae forent epistolae XXII, XXIII, XXIV; vi et motibus excellunt. Audis magistrum et patrem amantissimum de discipulo carissimoque filio querentem:

Te sine, nullus grata vice provenit annus:
Ver pluvium sine flore fugit; canis aestifer ardet;
Nulla autumnales variat Pomona sapores;
Effusaque hiemem contristat Aquarius unda.
Agnoscisne tuam, Ponti dulcissime, culpam?
. . . .
Accurre, o nostrum decus, o mea maxima cura!
Votis, ominibusque bonis, precibusque vocatus,
Appropera: dum tu iuvenis, dum nostra senectus
Servat inexhaustum tibi gratificata vigorem.
Et quando iste meas impellet nuntius aures:
« Ecce tuus Paulinus adest »?...

(1) Epistolae Ausonii XXV numero restant; ceterae perierunt. Pro certo enim habemus ab Ausonio multo plures ad amicos et litteratos viros missas fuisse.

optimis, absentiae morborum, qui vitiorum pedissequi sunt, tum etiam remediis, quibus et medici et sacerdotes excipiendis confessionibus dediti semet saepissime muniunt adeuntes et adstantes contagio affectis.

Historiarum scriptores hoc saeculo celeberrimos octo ac triginta auctor enumerat, septuagenarios decem, octuagenarios duos, totidemque nonagenarios. Hisce ergo vitam inter tres ac septuaginta annos adscribit. Nonne et hac etiam de causa nuncupanda « magistra vitae » historia videtur, addita significatione, quam profecto Tullius ipse non sensit, quando de ipsa magnifice edidit: « Historia testis temporum, lux vetustatis, vitae memoria, magistra vitae, nuncia veritatis » ?...

Minores uno tantum anno prae historicis chimicos, physicos, astronomos, archaeologos, litteratos homines omnes; denique viros disciplinis illis addictos ceteris, quae naturam rerum scrutantur, Thayer affert. At historicis aetate pares habentur bellatores illustres, iis exceptis quos in pugnarum periculis ante diem, ferri vel plumbi vi, casu

Abstulit atra dies, et funere mersit acerbo.

At, qui exercitibus praefuere dimidio abhinc saeculo, triginta indicat, quos inter nonagenarios duos, octuagenarios novem, septuagenarios undecim ex Europaeis copiis recensentur. Unde ipsis vita inter tertium ac septuagesimum annum, quasi medium quoddam decernitur. Notantur hic quasi quadam singularitate Europaei duces, quippe quia Americanis imperatoribus angustius imminet fatum; non enim iis ultra sextum ac sexagesimum annum vita inter latiores et breviores fines porrigitur.

Qui vero rebus publicis gerendis praesunt, septuaginta vivunt annis cis Atlanticum mare; trans, uno minus.

Haec ille Willelmus Thayer, nec nos inficias imus. At dum quid fama, quid gloria ferat cum longaevitate coniuncta notamus, aliam exspectamus notam ab auctore diligentissimo, quae diuturnae vitae causam altius inquisiverit. « Innumerabiles esse morbos miraris? », inquit Seneca; « coquos enumera! » Itemque nota sententia: « Plures occidit gula, quam gladius! » Quid mores in vita? Neque tantum adolescenti victuro, sed et parentibus, ex quibus in filios vita dimanat.

Aetas parentum peior avis tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

Quid denique quoad diuturnam vitam erit in conditione locorum? Quae quidem brevior est in calidioribus locis (zonas dicimus), diuturnior in frigidioribus. Quinimo ipsis in temperatis saepe praevertit saeculum, atque hoc plerumque usuvenit non in divitibus, neque in celebrioribus, neque in sapientioribus, sed in pauperibus, in humilibus, in plebe ignara rerum, scientiae rudi, quae diem labore terit.

Haec itaque exspectamus; tunc vero fatebimur diuturnioris vitae causas, quae sint vere tales, afferri, cum his omnibus adminiculis responderint.

M. Lani.

PALLAS ARMIPOTENS

QUAM BOTTICELLIUS RETULIT

Quae prostat oculis virago, eam Palladem esse, ex olivo, quo cingitur omnis, ex hasta, quam gravissimam gestat, facile sese tradit dignoscendam. Deam enim plures a Graecis dictam ex voce πάλλω voluere, quod hastam teneat ac vibret; simulque olei primam inventricem fuisse patet ac lanificii, quibus erga humanum genus beneficiis, divinos honores adeptam. Nescio vero utrum pari iustitia laudes meruerit ob inventum illud teterrimum, quod hasta significat, bellum, inquam, cuius et mater, et princeps, et patrona omni tempore habita est. At quo patre natam eam in sua tabula reddidisse Botticellium putemus? Num a Iove, num a Nilo flumine, num a Pallante Titano?

"Pallas„ Alexandri Botticelli tabula.
(Photographice expresserunt Fr. Alinari – Florentiae).

Praetereo; unam enim illam contemplor, quam auctor pulcherrimam, exquisitam, suavissimam pinxit, adeoque flava coma ornatam, ut fuso auro, vel ipsius Phoebi radiis circumamicta appareat. Quare in hanc potius sententiam inducor, a pictore deam relatam quasi Apollinis matrem, cum id etiam, tot inter decora, ei maiores adscripserint.

Forfex.

Alteri vivas oportet, si tibi vis vivere.
(Seneca, *Epist.* 43).

Nocere facile est; prodesse vero difficile.
(Quintil. lib. 8).

CUINAM URBIS INCENDIUM TRIBUENDUM

QUOD NERONIANUM DICITUR (1)

V.

Clar. vir Carolus Pascal animadversiones in me nuper misit, in superiore commentarii numero relatas, qua nonnulla indicat additque, quibus ipse suam sententiam praestantius tueatur. Misit idem et opusculum, recens praelo datum, quo sua argumenta amplificat, quae opusculo primo vulgaverat. Ego vero, ne quid praeposterum sit, susceptum a me ordinem nunc prosequar; re autem absoluta, ultima viri, ceteroquin acuti, propugnacula subruam. In opus incumbo.

Pascalius primum scribens libellum in omnes totius orbis terrarum Christianos vertebat crimen incendii, quippe qui, incitantibus epistolis Apostolorum Petri, Iacobi, Pauli, quinimo Iesu Christi ipsius Evangelio, nihil praeter flammas et incendia spirarent (2). Iamque, si vera tradidisset, universus orbis eodem incendio flagrasset. At in ipso iam libello primo, ubi ad triarios ventum est, incendium illud universale orbis ad incendium unius urbis contrahebatur, quasi Christiani totius orbis non eadem sentirent, quae unius urbis Christiani sentiebant. Alterum deinde vulgans libellum primo consonum, sed ampliore paludamento circumdatum, rem iterum arctius contrahit, et quod incendii crimen in omnes Urbis Christianos cives impegerat (3), nemine excepto, coercens et coangustans, iis tantummodo Christianis adscribit, qui Neroni, qui praetorio tum servi, tum milites operam et officia praestabant (4). Non is ero qui incendiariorum horum nomina, unius saltem, requiram; id tantum adfirmo, idoneas incendio causas minime adstrui, siqua adstruantur e frustulis Pauli, Ioannis, Petri, Christique farciminum more conditis atque constrictis, frustra etiam reluctantibus chronologia, sensu et integritate sententiarum. Argumenti enim Pascaliani haec est vis: « Epistolae Pauli, Iacobi et Petri, Apocalypsis, Evangelia de fine mundi per ignem loquuntur; inter Christianos autem facinorosi numerari poterant, itemque pii qui adventum Christi iudicis exspectarent. Ergo fieri potuit satis probabiliter ut ii praedandi causa, ii ad ciendum iudicaturum Christum Urbem incenderint ».

Atqui *a posse ad esse non valet illatio*. Ergo adversus ea, quae in Neronem profecto, in Christianos minime, tamquam explorata ac certa traduntur quoad incendium illius temporis ab historicis, praesumptiones Pascalianae, ac sophismata hodierna, quasi Priami telum imbelle sine ictu cadunt.

Quid iucundius legenti? Quos Pascal putat Christianos dicendos, ut ipse ait, auctoritate Petri, Pauli, Iacobi, ii auctoritate Iacobi, Pauli et Petri minime Christiani dicendi sunt, nam *inimici Crucis Christi* appellantur, nempe aut apostatae, aut apostatis peiores haeretici (5). Ergo si iis incendentibus conflagravit et arsit Urbs, ipso iudice Pascal, testibus vel idoneis Petro, Paulo et Iacobo adhibitis, quos in iudicium ipse vocat, Christiani non sunt in crimine incendii.

(1) Cfr. num. sup.
(2) Carlo Pascal, *L'incendio di Roma e i primi Cristiani* (edit. 1a), a pag. 14 ad pag. 19.
(3) Id. ibid. a pag. 9 ad 16.
(4) Id. ibid. edit. altera, pag. 7, lin. 12 et seqq.; pag. 15, lin. 20 et seqq. in pag. seq.; pag. 17 et 18, lin. ult. et pr.; pag. 33 et seq.
(5) Vide opusculi 2am editionem, pagg. 5, 6, 9, etc.

ceorum lupus horret ac fugit; tigris furore incenditur, furiisque ardet immanibus. Elephas, qui leonis rugientem non timet iram, a grunnitu maialis territus refugit. Quid ultra, si leo ipse robustissimus, immotus tympanis, immotus quibusvis animantium vocibus atrocissimorum, canente gallo terretur et fugam arripit? Sunt canes, quos musica fugat, sunt canes, quos eadem attrahit, notumque nomen *Parade*, de quo Descuret pulcre tradit in libro, qui *Medicina cupiditatum* inscribitur. Musicus quippe iste canis, qui sine domino, sine domo, frustulis et ossibus per vias et in angulis forte quaesitis, et repertis, miserrime vivebat, musicae militaris cohortis in area Elysiorum concinenti nunquam quovis vespere defuit, atque ita voluptuose audiebat, ut brevi cognitus magnam apud musicos, musicorumque ducem adeptus sit gratiam. Qui tamen quum secum adducere optarent lubentissime audientem et fide magna ad eos accedentem et redeuntem, nunquam tamen potuerunt deducere. Unum ab iis gratabundus et laetus accepit, ut medius turbae circumsonanti adstaret juxta musicae turmaeque ducem rhythmos gestu moderantem. Fuit mihi canis, *Lesbius* nomine, corpore mediocri minor, inter Venaticum et Laconicum genere, qui ubi ego – morabar tunc in oppido Aequiculorum arduo – mecumque socer et cognata, advesperascente caelo, chely, cythara, lyra musicam sono cantuque exerceremus, etsi placidissime dormiret, repente expergefactus adveniebat, sedensque secus pedes, in nos vultu intento, auditurus manebat, satis manifesta praebens non modo voluptatis in audiendo, sed etiam cognitionis in discernendo musicam a musica, signa. Namque ubi aliquod lugubre et flexanimum a Bellinio praesertim ederemus, lacrimari quasi solebat, excitari vero in iis, quae bellicum clangerent, eoque ut interdum ringeret torva tuens; semper vero tacitus magna religione auscultabat. Ubi autem ventum esset ad opus, quod *I due Foscari* inscribitur et Iosephus Verdi modulatus est, atque ad amussim ad illas preces

Tu, al cui sguardo onnipossente,

ille miserabiliter concinere nobiscum, et eiulare ita acute, ut cantionis notas aequaret. Prece absoluta, conticescere; si rursus, etiam ille iterum in lamentationes eiulatusque prorumpere. Quod equidem ridiculum nobis, at doctis interdum hospitibus gravissimum videbatur; memini enim ex hisce quemdam inde voluisse adstruere pythagoreae metempsycosis commenta.

(Ad proximum numerum).

P. ALEXIS.

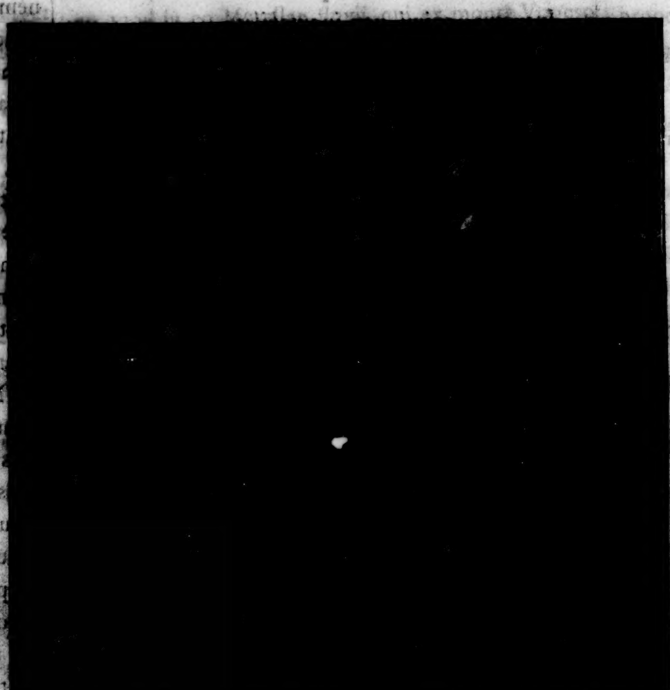
ROMULI ET REMI PUERITIA

Summa in Capitolii arce, post aeneam illam sacra antiquitate venerandam lupam, quae geminos Urbis conditores prodigio mansuefacta ferinis uberibus alit, nullum ferme illustrius tantae fabulae monumentum musae constituerunt hac tabula, Rubens, Bataviae pictorum principis, manu expressa. Quamquam delineatum quod proferimus exemplar vix est, ut umbram tantae pulcritudinis lectoribus innuat. Nimis enim pallescit coloribus expers artificis opus, cuius una prae omnibus calliditas et vis ipsis in reddendis laudatur.

Quam quidem peritiam tabula haec una prae ceteris evincit, in qua etsi tantum geminos spectaverimus pueros, tam roseo adspectu florescere credamus tamque insolito lumine renidere, ut non tam Martis, quam ipsius Solis ope genitos fuisse ambigamus. Quid de veneranda Tiberini patris figura deque Reae Silviae matris digna venustate, de Faustuli advenientis stupore?

Imminet geminis blandiens rava lupa, dum avis e ruminali fico ad Romulum gaudio gestientem convolat, laetanti puero Romanae fortunae auspicium, quam erat conditurus; pictori autem gloriae suae omen praeclarum, quod novo operi aequales simul et posteri decreverunt.

LAELIUS.

Petri Pauli Rubens tabula
Romuli et Remi pueritiam referens.

DE FAMA ET LONGAEVITATE

Apud plerosque XIX saeculo salutare dabitur nomen, utpote saeculo, quod medicaminibus repertis multis, quibus et medicina et chirurgia, et vivendi ratio commodiores atque ampliores factae sunt, multum infirmitatibus morbisque abstulit, multa saluti humani generis contulit. Neque hi omnino aberrare a veritate videntur; nam inserta canum rabie, tabo inserto, flogosi, ut aiunt, inflammatione nimirum, quoad vulnera domita, lepram curante munditie, bubonica lue obsidionibus coercita, sexcentis denique cum adinventis et adminiculis pharmacopeis munitis, ab apollinaribus aquis ad iuvantes pulveres ex germinali et minerali regno conquisitas, secundiore praelio adversus mortem bellatum est, et bellatur.

Plerisque contra sententia est male saeculum hoc de humana vita esse meritum; nam sexcenta mortis genera, ignota prius, aut rara saltem, attulit, tum vaporivehis deviantibus, tum electride, nimium familiari, occidente, tum bellicis instrumentis perfectis, tum labore nimio gravatis ab ipsa pueritia hominibus, atque confectis.

Verum dum utrique tam diversa conquirunt, tabulas et elenchos conficientes, quibus proprio argumento faveant, inopinum aliquod multis, fortasse omnibus, extulere, quo vetus illa opinio diruta est, vulgato a priscis ad nostra usque tempora sermone percrebrescens, qua eruditiores homines, magisque in studia incumbentes breviorem prae ceteris vitam comparare, et constituere sibi ferebantur. Atque in hac excudenda et manifestanda veritate, factis et syllabis innixa solemnibus, rerum publicarum documentis suffulta, eruditissimus ex America vir Thayer princeps effulget, quem ego honoris causa nomino, ita porro ut Gallico Descuret suus, debitusque sit honor, sit etiam gratia; nam in aureo libro, quem octoginta circiter abhinc annis conscripsit, et *Medicinam cupiditatum* nuncupavit, elenchis publicis, Gallicis autem tantummodo usus, idem ostendit. Quod quidem immerita excitare oblivione nobis aequum visum est; non enim qui loricatam hodie pelago navem credidit, ille navalis rei auctor habendus, sed qui prior excavato trunco, aut integro obequitans, maris, etsi litoranei, pericula provocavit.

Thayer hic igitur quingentos ac triginta viros et feminas in album redegit, qui XIX saeculo litterarum, artium, scientiae, militaris rei, administrandae reipublicae peritia prae ceteris toto orbe maxime floruerunt, atque singulis vitae annos apponens, et, edita proportione inter eos, in hanc devenit sententiam, medium singulis vitae octo et sexaginta annis, mensibusque octo fuisse. Qua de re, cum reliquis hominibus vita triginta inter et quadraginta sit annos, his et fama, et studium, famae laudisque auctor, etiam duplicatae vitae auctor exstitit.

At singulare quod est, et inspicientes atque intuentes non mediocri admiratione percellit, illud profecto est, quod per quamdam quasi scalam, quosdam quasi per gradus vitam partitur per singulas virorum species, atque constituit. Patet enim viros requirentes in peritia sua modos musicos breviore prae poetis, pictoribus, atque sculptoribus vita uti; item philosophos magis obnoxios esse morti prae naturalium rerum peritis, prae chimicis, prae historiographis. Undenam hoc? Numquid ideo vita fragilior, quia delicatioribus corporis fibris compactum, aut affectuum iugi commotione vita magis quassata, aut in praedilecto obeundo munere ita deducta, ut plerumque ciborum oblita commodorumque, quibus alitur vita, recreatur ac reficitur, corporis viribus detrahat quod in elevando animo superimpendit?

Musicis itaque scriptoribus inter duos et sexaginta annos vita a nostro Thayer tribuitur, quasi medium; poetis, pictoribus, theologis atque sculptoribus, quae inter sextum ac sexagesimum annum sit. Notanda vero hic discriminis causa inter Thayer ac Descuret circa theologos occurrentis; ille enim in theologos viros refert non eos, qui pacifico studio speculativae doctrinae dant operam, sed qui diariis publicis, quotidianis, ut ita dicam, opusculis praeliantur, ac proinde potius in albo litteratorum et ceu ephemeridum scriptores constituendi sunt; Descuret contra diuturnam prae omnibus vitam presbyteris, monachis, medicis ac monialibus adscribit, causam longaevitatis tribuens tranquillitati spiritus, moribus

urbibus multa, quae curiosos advenarum oculos quam maxime pascunt. Sed ad rem!

Cum huc iam diu advenissem, multaque visu digna lustrassem, mediam urbem cum carissimis meis ephebis denuo sum ingressus. Hercle! quae ibidem industria, quae vita; viae plaustris, cisiis, carpentis, curribus rhedisque electride actis plane refertae; homines vero seduli hinc illinc properare, festinare, quasi, quam appetunt, metam vix possint contingere. O! quantus ibi tumultus; supra ipso capite, in ponte ferreo electrica velocissime transcurrunt vehicula; nil praeter rumorem et strepitum percellit aures; tua prolata vix audire potes verba. Quo ex concursu effugientes in aliam minus perstrepentem pervenimus partem. At ecquid cadit sub aspectum? Ingens et immanis videtur esse rota, americana industria et ingenio exstructa; ad quam, mirandi causa, laeti approperemus! Quo propius accedimus, eo maior apparet atque altior, et postquam ad petitum rotae locum tandem advenimus, attoniti consistimus.

Miraculum ferreum portentumque operis mirari praestat, modumque, quo exstructa est, diligenter indagare. Ingens haec et immensa rota duabus vere constat rotis, quae aeque magnae ferreis inter se coniunctae sunt contis. Utrique autem extremae rotae flexa et cava trabs ferrea est, 25 ½ $\times$ 19 digitorum. Quam inter maiorem rotam et ferreum rotae axem, altera quidem, sed minor, inest rota, quae quadraginta pedes a prima distans, eodem modo est perfecta. Trabes tamen extremae sunt leviores, quae omnes robustis firmisque radiis et coniunguntur et continentur. In media rota iacet permagnus ex chalybe confectus trigintaque tres digitos crassus et quadragintaquinque pedes longus axis, in quem omnes ferrei et 2 9/16 digitos crassi rite conveniunt radii. Hos quum a longe aspexeris, pernimium tenues esse videntur. Praeterea inter extremas trabes triginta sex ampla, scilicet vigintiseptem pedes longa, tredecimque pedes lata atque novem pedes alta, suspensa sunt vehicula, quorum cuilibet quadraginta percommode insident vectores. Quid mirum igitur, si totum haud dubie admirandum opus 8 568 000 libras pondo habet! Verum totam rotae structuram duae nudae quidem, sed ferreae fulciunt turres, pyramidum similes, quibus stabilia 40 $\times$ 50 pedum fundamenta sunt et 140 pedum altitudo. Huc accedit, quod turrium pedes subterraneis 20 $\times$ 20 pedum fundamentis inter se coniunguntur. Diametrus totius rotae 250 pedes, circumscriptio vero 825 pedes, et latitudo 30 pedes attingunt.

Quibus recte riteque consideratis, unum ex rotae vehiculis iamiam ingrediamur. Io! rota vaporis vi iam mota nos gradatim in altum tollit. O! qualis quantusque nobis sensim ascendentibus aspectus! modo enim super vicina elevamur aedificia, modo nullo fulcro nixi in aëre pendere videmur; nunc animus stupore et horrore perfunditur, dum oculi in altam despiciunt abyssum; nunc verticem assecuti et 265 pedes a terra distantes, in amoenam prospicimus regionem; hic venustissimum nobis arridet Lincoln viridarium, illic caeruleus Michiganensis lacus; hic, quocumque te acies oculorum tulit, nil praeter ingentem domorum et aedificiorum molem est in conspectu, illic permulta catholicae religionis templa signo Crucis ornata nostram excitant animadversionem, nobisque persuadent, catholicam religionem heic mirum in modum florere. Sed iam descendimus, et simile propemodum spectaculum iterum demulcet visum.

Itaque latissime patet, singulare hoc et egregium opus artifici Ferris multae famae esse atque gloriae, quam ob causam rota *Ferris Wheel* appellatur. Profecto, quotquot Columbiana illa omnium rerum Expositio allexit spectatores, tot artificiosum hoc opus magno cum stupore admirati sunt. Nonne talis tantaque etiam in Parisiensi Expositione exstitit rota? At Vieillotius, humanissimus ille vir, nos de hac re proculdubio faciet certiores (1). Valete.

Chicagine, x kal. Dec. MCM.

HIL. DOSWALD.

(1) Exstitit sane; at frustra, amice, ab A. Vieillot requiris. Ille enim iam Lutetiam Parisiorum deseruit, pelagusque remetitur litora petens, quae voluit nobis ipsis ignota. Neque mirabimur sane si litteras... ex ultima Africa, aut e Sinis receperimus! Facit qui potest! — V. U.

COMMUNIA VITAE

Vinea, vindemiae, et quae propter. (1)

HISCE prolatis tacueram, et praemia mei sermonis exspectans in Aristidem intuebar; quum ille: — Conticescisne modo? — inquit — et, uvam cum dixeris, vinum praeteris? Eccur separabis matrem a filio, qui nec tibi, nec ulli hominum ingratus est? Ego qui, inter continentiae fines tamen, vino delector, illud Pauli sequutus « utere modico vino propter stomachum », itemque illud Biblicum vetus « aequa vita vinum in sobrietate », peto abs te quo pacto conficiantur vina illa, quae « Falerna », quae « Massica », quae « Coa » olim appellabantur, atque alia de re hac, utinam sexcenta!, praebeas, iuxta ea, quae in usu nunc sunt; quae ubi dixeris ac nomine suo recitaveris, obruam quoque te vino insuper, et hodie quasi Noemus alter *tota cantaberis Urbe*.

— Ne facias, oro — respondi — praesertim quum ego vino libentius abstineam, quam utar, praesertim illo, quod non sit optimum.

Tum Aristides iram simulans: — Atqui ego — inquit — male mulcabo te, qui vinum expertus meum (vitreas enim ad te ampullas misi), sibyllino isto calumniaris eloquio.

— Falleris, o bone Aristides; quippe ideo timeo, quia optimum. Avunculus enim meus, cui tanta debeo, sedulo me monere solebat uti de tribus quotidie Deum vehementer precarer, nempe ut a me vinum optimum, mulierem pulcram, amicum dolosum averteret.

Dum ille redditurus contra aliquid erat, colona vineae ex aede dominica egrediens: — Venite, properate — conclamat; — « macariones » enim in mensa fumigant odori, deliciosi.

— Pulcre! — exclamant omnes. Haec addenda latinis vox est, qua designant Itali « lagana » non ad taeniae, sed ad funiculi modum in longum secta. Nomen quippe rei convenit e graeco idiomate, quia laetitiam et felicitatem convivantium excitant; hoc enim μακάριος probe significat. Vulgus ita appellavit ab immemorabili; numquid ita et antiquitus?

Inter haec coenaculum adimus, et heroica praediti fame mensis accumbimus.

Neque, uti tunc, unquam latius ampliusque fuit in mensarum praxi proverbium: « In principio silentium, in medio stridor dentium, in fine rumor gentium ». Neque me interrogetis quae fecerim, quantusque fuerim furcula metuendus et cultro. Illa quippe feci quae in eadem re quisque et fecisset et facere voluisset.

Ast ubi adempta fames, et amor compressus edendi,

spumeique vino calices coepti sunt circumferri, primum singuli, mox omnes bona dicere Aristidi verba, laudare epulas, vina laudare, confiteri se nihil unquam, praeter talem diem instaurandum, desideraturos. Ille polliceri se instauraturum ubi exprimenda uvis musta cupis credita clarescerent; compositumque dilatumque in idus Novembres diem redeuntis convivii accumbentes uno ore laudarunt.

Iamque convivio finis aderat; inclinato iam sole, de repetenda Urbe inibamus consilia, cum Aristides: — Non licebit hinc ulli — inquit — abire, nisi ligna super foco largius reponamus: — conversusque villico horatianum prosequutus est:

Iamque benignius
Deprome quadrimum Sabina,
O Thaliarche, merum diota.

Qui ad aliquod munus opusque vocari sentiens, ad quod autem vocaretur, Horatio insuetus, non bene intelligens, accurrit, atque sollicitus petit: — Quid a me, domine mi?

— Vina vitro condita, quae « in apotheca vinaria » vetustissima sunt, citus affer, ut antequam discedamus hi libent.

Tum ad nos conversus:

O fortes (ait) et multa laborum
Saepe mecum passi, nunc vino pellite curas,
Cras ingens iterabimus aequor.

(1) Cfr. an. III, num. XXII.

Plausimus omnes; et: — Fausto — quidam exclamavit e nobis — fausto succedant Musae pede,

Scilicet interdum vinum ipsae oluere Camoenae,
Dicite et egregio carmina digna vino.

Quasi, data porta, erupere epigrammata, donec advesperascente caelo fuit de repetenda Urbe consilium asinariis dimissis; salutare quippe saturis futurum erat iter pedestre, frustra nonnullis conclamantibus Salernitanum illud effatum: « Post prandium stabis, post coenam ambulabis ». Aristides enim reconditum proverbii sensum nova explicatione illustravit, asserens illic agi non de homine, sed de hospite, qui, ubi prandium fecisset, commorari in hospitio amici coenaturus deberet, neque repetendam huic esse domum nisi post coenam. Quamobrem et secum nos ad coenam aut rapturus, aut deducturus erat, et in ea quaestionem de vino proponere statuebat, uti, quae nunc sunt vina in usu, ad illa priscorum nomina referrentur. Quis enim nunc bibens affirmare poterit, palato iudice, hoc est Chium, hoc Lesbium, illud Caecubum, istud Calenum, aliud Massicum, aliud Falernum?.. Vix recte scimus quae horna, quae severa, quae defruta, quae languidiora. Titillabat quippe erudito digna viro interrogatio; sed nos coenam recusare omnes, ne disrumperemur rursum edentes, et sententiam communem omnibus altiusque sedentem animis, horatiano consecravimus carmine, quo novum in alteram diem decerneretur convivium Novembribus idibus:

. . . . . Tunc genium mero
Curabis, et porco bimestri
Cum famulis operum solutis (1).

Horatii auctoritati acquiescens - ecquis contra ausus esset? - nostrûm quemque suam in domum redire passus est, data tamen fide, qua de vinis huiusmodi inter *Communia vitae* quaestio et proponeretur et agitaretur. Ipse sic opusculum exaravi.

H. DE VECCHI PIERALICE.

CANUM NOVISSIMA OFFICIA

QUAE multiplicia et varia canes, belluarum omnium hominibus fidelissimi, in dominorum utilitatem hodie explent munera, ea nunquam credam apud veteres sustinuisse. Num igitur Darwinio asseclisque eius assentiendum, qui bestiarum etiam animos, non aliter quam nostros, similibus progressus legibus regi docent?

Sed, ut gravia loquar, certum est equidem Bungartz, Germanum pictorem, qui belluinas reddere formas in deliciis habet, haud multis abhinc annis in hoc venisse consilium, ut piissimis sodalitii, quod a « rubra cruce » vocant, muneribus, canum auxiliarios manipulos submitteret. Absentes enim post maxima huius saeculi praelia tanto numero milites, quorum plurimos ad necem non vulneratos, investigantibus sodalium oculis effugisse credendum est, peracutas ferme canum nares per fovearum vel silvarum impervia usque ad unum adinventuras probe speravit. Nec satis; militibus enim auxilia ferentibus longe infidiorem per hostium fines viam esse sensit, quam belluis mitissimis, quarum transitum prohibuisset nemo Manus ad rem statim admotae. Selectos canes, quos Scoti ad gregis custodiam adhibent, diuturno, patienti, assiduo labore et exercitatione novi officii peritissimos reddidit. Onus itaque ephippii ad instar belluae impositum, hinc cibis, et ignitis medicisque potibus refertum, inde balsamis linteolisque, quibus saucia membra liniantur. Ephippium rubra cruce obsignatum. Mirabile equidem visu! Concitatus ad insolitam venationem canis currit, olfacit, abdita vestigia sequitur, et nunquam aberrans, recto tramite vulnerato adstat. Qui, si aliquantulum viribus adhuc polleat, impositis belluae pharmacis utens, redintegratur, postque ipsam reducem, dummodo valeat, ad nosocomium pergit; secus autem ipsa bellua ad suos iterum intacta redit, qui lecticam ad sustinendum miserum, ipsa ductrice, remittant. Hoc ritu audivimus Coblentinas inter

(1) *Od.* lib. III, 17

Tunc [illegible] profecto incendiarios Pascal Christianos ostenderet, quando ex epistolis Apostolorum, quando ex Evangeliis incendii praecepta proferret, aut saltem praeceptum nocendi iis, a quibus damnum Christiani accepissent. At in libris illis sanctissimis nihil de hoc; sed praeceptum de caritate perenne et continens, praeceptum de iniuriis damnisque non ulciscendis, de retribuendis prece, ope, misericordia inimicis, de beneficiis sine mora in eos effundendis, qui odia adversus exercent; immo quotidiana [illegible] precatio: « dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus ». Qui autem contra haec praecepta fecerint, aeternis cruciatibus addicuntur, et Christianorum consortio ac societate expelluntur. Quo igitur animo, sodes, Christianos eos audes dicere, qui, confitente te, inimici sunt Crucis Christi, quorum finis interitus, dum illi Christiani tantummodo dicendi sunt, qui non modo amici sint Crucis, sed eam amplectantur, Christumqu[illegible], atque illam et venerentur et colant, atque ita [illegible] conformes fiant, ut quasi totidem Christi, qui cap[illegible], membra tanto digna capite habeantur?

Hoc solum maneat exploratum, iudice te, [illegible] incendii reos non fuisse, et iudicio tuo nunc [illegible] [illegible]. Fuisse apostatas, fuisse haereticos, fuisse [illegible] a se Apostoli, Evangelia, Ecclesia removebant, detestabantur, arcebant, et nec: ave!, salutati reddebant, te [illegible] iuvat? Cur eum Christianos eos dicis, qui Christiani [illegible] erant, qui Christum exuerant et eiecerant, qui a christiana communione desciverant? Hi non Christiani, sed Apostatae, Ebionitae, Gaulonitae, Carpocratiani, Gnostici, [illegible] nuncupabantur et nuncupantur. Ipse talia fateris (1).

Quae cum scripseris et evulgaveris, locus fundam[illegible] [illegible], ut dicas a piis Christianis Urbem [illegible] incensam, ut indicaturus Christus regnaturusque [illegible]. Praedictis enim accedit quod si [illegible], [illegible] Apostolis, ut ipse fers, si Evangelio [illegible] [illegible] ostendenda sint prius evangelica illa et [illegible] incendiis excitandis praecepta, ostendendum [illegible] [illegible] ab illis emissum, ab istis susceptum; [illegible] [illegible] et bardi effingerentur, qui non fuerunt in[illegible] et nunquam et nusquam tales comperti sun[illegible].

Sed iam mecum relegas quot labores exe[illegible]

(1) Opusc. 2a edit. pag. 9, v. 20.

propositi, quot asperrima, et ardua, et abrupta nudo inviveris pede, ut meta potireris optata, a qua devius inde abivisti.

Primo enim Plinium, Suetonium, Dionem Cassium ex albo virorum dimovisti, et quasi homunciones, et balatrones, et plebeculam, et imperitos dixisti, qui, siqua coram oculis et sub naso haberent, non cognoscebant.

Dein arreptum Tacitum apertissimis recalcitrantem sententiis ac sensu et consilio contra obnitentem, contra illa eadem, quae tu ipse in tuo Lexico Ciceroniano scripsisti (1) contra morem modumque Tacitianae narrationis detorsisti.

Tertio: sacris vagus in Litteris, et peregrinus eo processisti, ut incendiariorum excitatores non modo Apostolos criminatus sis, sed Christum ipsum, cuius verba tibi nova fuerunt, quippe illa antiquiora non noveras: « Deus noster ignis consumens est »!

[illegible] rem integram in omnes Christianos porrectam scelere immani, ad Urbis incolas corripis; correptam [illegible] inde minuis, et in alios omnino, praeter Christianos, convertis; atque eo deduceris, ut si tibi constare et consentire voluisses, scribendum esset in tui [illegible] libelli: « His emergit, et emicat Christianos incendii reos non fuisse »!

G. P.

Cl. v. Carolus Pascal novas animadversiones in G. P. [illegible], quae sequuntur:

Quae G. P. in commentario cuius inscriptio est: *Vox Urbis* (num. XXIV, [illegible] 189 et seqq.) [illegible] de Ne[illegible] [illegible], quod dicitur, incendio, eo spectant, ut in Taciti [illegible] [illegible] pertinere in [illegible] incendii convicti sunt », [illegible] est « crimen » non pro facinore ipso, sed pro [illegible] [illegible], habeatur. Equidem consentio, qui in [illegible] [illegible] haec scripsi: « *La [illegible] fu pro[illegible] [illegible] per la [illegible] accusa; per tutti fu pro[illegible] [illegible] più generica* ». Sed quid hoc [illegible] [illegible] [illegible] imminuendam, me non in[illegible] [illegible].

At Tacitus (*Ann.* XV, [illegible]) Subrium Flavium tribunum [illegible], Neroni probra [illegible] [illegible] e incendiarium » appellantem! Scio [illegible], quin etiam [illegible] ipse

(1) [illegible] [illegible] 775 [illegible], vocc. [illegible], *[illegible]*, [illegible]

[illegible]

protuli locum (pag. 36 adn.); neque enim unquam negavi complures fuisse, Neronis aequales, qui hoc facinus ipsi tribuerent. Unde hic rumor exstiterit et quomodo longe lateque sit propagatus, coniectando sum assecutus.

Pauli verba minime ignoro, cum Romanis dicat: « Vestra oboedientia in omnem locum divulgata est ». Quae verba ad probos temperantesque viros sunt referenda, non mehercule ad eos, de quibus Paulus in litteris Philippensibus Roma datis tam vehementer queritur.

Postremum argumentum ex eo petitur, quod etiam extra Urbis moenia per totum terrarum orbem in Christianos est saevitum. Quid enim commune cum incendiariis habebant qui longinquis in regionibus vitam agebant? At, si quidem extra Urbis moenia poena est pervagata (quod negarunt permulti: Dodwell, Gibbon, Merivale, Overbeck, Görres, Keim, Duruy, Renan, Blackburn, Schiller, [illegible]), huius rei causa inde petenda est quod de christiano nomine delendo tunc cogitarunt homines, « datis legibus [illegible]lamque edictis propositis », ut Sulpicii Severi ([illegible] 41) utar verbis; Christiani enim odisse genus [illegible] novasque res moliri putabantur, id quod facile [illegible]oterit, si quosdam ex iis vel incendium confessos [illegible]amus vel in hoc crimine esse convictos (1).

CAROLUS PASCAL.

(1) [illegible] opusc. meo, pag. 34: « *allora non si volle sapere altro, [illegible] l'arresto in massa dei Cristiani, e niuno di essi smentì la sua fede; solo questi ultimi dichiararono non aver preso parte all'incendio, come i primi; ma era lo stesso, erano tutti rei di quell'odio umano, che aveva armato le mani di fiaccole: furono [illegible]nati* ».

EX AMERICIS

De ingenti rota "Ferris Wheel" nuncupata.

Quidquid pulcri exstitit in terra atque admirandi, id [illegible]numeros ex toto terrarum orbe semper delectavit [illegible] qui visendi gratia, permultis itineris periculis con[illegible], ab extremis advenere regionibus. Nonne et opi[illegible] [illegible] omnium rerum Expositio Lutetiae habita hanc [illegible] confirmat sententiam?

Sunt enim in excelsis montibus, sunt in variis terrae

LOLLIUS

SIVE DE PROVECTA LATINITATE

Sed, ante quam hi, Iosephus Flavius, in [illegible] Apionem, dubitaverat, an Homeri aetate exa[illegible] terarum ratio esset pervulgata; quae si nulla [illegible] que poema, — si modo confici sine scriptura p[illegible] proditum depravari necesse fuit atque corrumpi. Ac, vivo etiam tum Iosepho Flavio, Dion Chrysostomus docuit, troicum bellum fictum esse et commenticiam fabulam ab Homero prolatam. Antiquissimis etiam temporibus quaesitum est, an Homerus poematis partes iam ante tractatas et a rhapsodis per Graeciam cantitatas collegerit ac disposuerit ut nunc habemus. Nec vero defuerunt qui sibi viderentur in veterum scriptis invenisse quaedam, ex quibus suspicari liceret, dubitatum ab ipsis, fuisset Homerus nec ne. Illud certe constat, anno MDCCXII, doctissimos quosdam Galliae viros publice disputasse, Homerum poetam, auctorem Iliadis atque Odysseae, nunquam fuisse. Haec sententia, quam in disciplinae suae nervis quasi inhaerens Vicus probavit, ad quam postea Volfius accessit, hactenus apud eruditos homines nonnihil auctoritatis obtinuit. Afferunt autem primum errores temporum...

Treb. — Desiste haec persequi fusius. Alium quaeras, cui lepida ista suadeas. Nonne satius est mutum esse, Asellae more, quam quae nemini probentur loqui?

Alb. — Non dixi ea mihi probari, sed rem fuisse diu disputatam. Quae disputatio, siquidem ad litterarum, seu mavis ad errorum historiam pertinet, haud negligenda videtur. Ceterum sua quisque defendat quae sentiat; ego, si ad eorum sententiam non accedo, quos modo nomi-

[illegible] non [illegible]ducor [illegible] novitate, sed [illegible] [illegible]opia. [illegible], si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] captare.

[illegible] Pa[illegible] [illegible]

[illegible], P[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] male simulantis asperitatem, eiusque verba sic dimittentis: — I, furcifer: serva vocem ad meliora.

Fervet opus, redolentque thymo fragrantia mella (1).

Fit murmur; variae molis et munditiae attolluntur libri; trepidis digitis commentarioli volvuntur, teruntur; volitant per angulos Ciceronis, Horatii, Vergilii nomina; Catoniani accingunt operi; frons plus una est, Lollii

Iudicis argutum quae non formidat acumen (2).

Tandem paratis erectisque omnibus, praeses: — Accedat — inquit — Arcadius Servantius e collegio Catoniano, secumque ferat Ciceronis *de Oratore* librum primum.

Adstat illico iuvenis, magno cum fastu circumspectans, quasi victoriam relaturus inter eos qui sese exercent Iovi Olympio, consalutatisque doctoribus, concionabundi more explicat chartam.

Cui Lollius, comiter invitatus a praeside ut interrogaret: — Scire velim — inquit — qui mutuus intercedat nexus inter partes tullianae huius trilogiae, hoc est inter libros *de Oratore, de Officiis, de Republica*; tum etiam quem sibi finem constituerit auctor in scribendo de oratore. Puto enim non tam propositum Ciceroni fuisse opus tradendae

(1) *Georg.* IV, 169. (2) HOR. *ad Pis.* 364.

[illegible], quam docendi, quae nova studiorum ratio decere[illegible]m rempublicam.

[illegible]it Arcadius, et frigidior hieme gallica factus: — [illegible] inquit — *trilogĭae* nondum animum applicui.

Loll. — *Trilogīam*, dicas, producta vocali *i*.

[illegible] — « Graeca per Ausoniae fines sine lege va[illegible]

[illegible] — Age: comminiscere ergo. Quaero, quid sibi [illegible] Tullii sententia: « Nemo poterit esse omni laude cumulatus orator, nisi erit omnium rerum magnarum atque artium scientiam consecutus » (1).

Insudantem ut interpretaretur verba illa: « rerum magnarum », Trebatius intercepit: — Haud equidem tantum oneris imponam nostris adolescentibus, nihil ut iis putem licere nescire. Satis est ut ornate ab iis copioseque dicatur.

Loll. — Quaeso, quibus de rebus?

Treb. — Omni de re, quaecumque sit proposita.

Loll. — Tua vineta caedis. Nam, si omni de re orator debet esse ad dicendum paratus, « oportet ex rerum cognitione efflorescat et redundet oratio » (2). Itaque « nemo potest ea de re, quam non novit, non turpissime dicere » (3).

Treb. — Infinitum quid postulas, ac temere das adolescentiae vix quae sunt maturae aetatis, rerum scientiam et intelligendi prudentiam. Quin animum potius advertis ad ea quae monet Quintilianus: « pueris quae maxime ingenium alant atque animum augeant praelegenda; ceteris, quae ad eruditionem modo pertinent, longa aetas spatium dabit » (4).

(Ad proximum numerum).

P. ANGELINI.

(1) *De orat.* I, VI, 20. (2) Ibid. (3) Ib. XXIV, 101.
(4) *De Inst. Orat.* I, VIII, 8.

PER ORBEM

MAGNUM illud infortunium, quo Germanorum navales copiae in Malachensi litore oppressae sunt, anxio quidem vehementique moerore nostros quoque animos contristavit. *Gnesenau* navis centuriones decem et octo, tirones biscentum, nautas centum et sexaginta, iuniores optiones supra sexaginta ex Mauritaniae litoribus reduces in patriam advehebat. Constitit prope Malachensem portum, anchorisque in-nixa iaculatoriis exercitiis vacare coepit, cum ferbuit repente atra procella, quae et intermittere exercitationes, et portum versus concurrere navis praefectum coegit. Qui quidem ad aggerem appropinquans, anchoras demitti iussit, sed tempestatis vis catenas fregit, navem corripuit, multumque iactatam hinc et inde contra scopulos tandem confregit. Kretschmann dux impavidus, dum laceratam navem fluctus paulatim obruunt, ut sospitantium operam, quo melius in tanto discrimine licebat, administraret, unus ad extremam usque ruinam permansit; quin etiam iberico cuidam nautae, qui auxilium daturus venerat, cordam ad illum iacienti ut sospes evaderet, suum ensem, supremum grati animi pignus, tradidit, locum tamen et commissum sibi imperium usque ad omnium salutem deserere renuit, seque undis corripiendum dedit. Tum iberici nautae, tum peregrini, qui in portu aderant, navibus et scaphis ad sospitandos naufragos audacter et constantissime adlaborarunt, at immanis pelagi ira plurimos absumpsit, vel contra scopulos fregit, quos inter alterum quoque a praefecto, qui tabulae suffultus, postquam integram per horam natavit, denique superatus est. Funebria Malachae solemnia peracta, ad quae, praeter superstites, angli milites convenerunt ex loricata navi *Blacke*, omnesque ex mercatoriis navibus, qui in portu essent, et iberica legio, eiusque centuriones, et tribuni.

Neque heic sistunt navalia infortunia. *Gelderland*, Batavorum loricata navis, ad Said Portus ostium, Anglorum navi *Peterstone* occurrit, eiusque latus impetu maximo fregit, non sine sui ipsius detrimento. In Amburgensi portu *Flandria* germanica navis, dum Asiam versus proficiscitur, *Sorrentum* italicum navigium, ex Panormitanis litoribus adveniens, inopinato occursu quassavit peneque submersit, ita ut vix remulcatoriis navibus ad sex usque admotis confractae scaphae merces servatae fuerint.

Biduo post nec gratum ferme nec speratum auspicium, advesperascente circa eadem Amburgensia moenia sole; cum enim maximae nundinae per civitatem habentur, laxantur quae electricam lucem pariunt machinae. Tenebrae inde urbem omnem obvolverunt, et officinae omnes clausae sunt, multis cum susceptorum et mercatorum querimoniis, qui in tanta populi frequentia sublatam sibi maximi lucri spem inopinato viderunt.

Opportunius, sane crediderim, lux illa defecisset in Petersburgensi Parvo, quod nuncupant, theatro, cum comoedia ageretur cui titulus *Fraudulentes*, israelitas foeneratores vituperans, quippe subtili fraude et gravi foenore pingues hereditates ad sese avocarent. Maximi enim contra Hebraeos tumultus inter iuvenes, praesertim qui athenaei studiis vacant, excitati, quibus cito ingravescentibus, athenaei ludos intermittere oportuit, atque aedificium vigilibus custodiendum tradere.

Discordiae vero proxime fore ut sedentur speramus, idemque confidimus de lepidis illis iurgiis, quae novissime Neo-Eboraco in urbe excitata nunciantur. Nullibi enim latius quam per Americanas foederatas civitates foeminarum nova illa emancipationis libertatisque desideria et vota provecta sunt. Mulieres iam manipuli athenaea invadunt ubique, earumque causa non sine strepitu coram comitiis et curiis omnium rerumpublicarum agitatur. Quod quidem ut tantum coercerent periculum, congregati sunt Neo-Eboraci sodales Μισαγύνοι, hoc est « Infensi foeminis », quibus insigne vexillum, uti par est, femoralia. Ecquis huius conventus exitus? Ignoro; at si recogitemus socios ad honorem in societatem adlectos Nu-ling-fang, Sinensium apud Americanos legatum, Coecilium Rhodes, Thomam Lipton, ipsumque Kitchener ducem, facile erit coniicere tantorum imperatorum auspiciis victoriam novo agmini facile cessuram.

VIATOR.

VARIA

Rex florum.

Novus repertus est flos, cui patria tellus Sumatra, et Giava. Repertor fuit quidam Ioseph Arnoldi, natione Italus, exercitatione medicus, quum una cum Thoma Raffles, qui Sumatram regebat, iamque Londini Zoologicam Societatem constituit, tum solatii tum scientiae causa per nemus ingens, neque ab ullo ante calcatum, errarent. Hinc nomen inditum flori: *Rafflesia Arnoldi*. Anno 1819 ista fuerunt. Flos primis temporibus vix nomine notus, nunc, floricultura in dies magis magisque spatiante tum apud privata, tum apud publica viridaria, iis tamen conditionibus, quae nativo caelo, nativoque solo sint pares, optatus et in honore coeptus est haberi. Hic autem talis est, ut flores omnes longe mole antevertat; nam in circuitu tria circiter metra patet in labris; diametro autem circiter metro; ita vero calice hiat, ut decem aquae, seu roris litra quovis mane contineat, quod viatoribus non leve solatium in siti; pondere denique septem chilogrammata aequet, ni superet. Brevi et gracili hastae innititur, purpureus, imo ruber fulget in frondibus, quae albis, quasi nivis impactae, stellis distinguuntur. Nonnullis inodorus, nonnullis lene quidem, sed bene olens videtur. Nemini, si molem spectes, de principatu illius ac dominatu in reliquam florum gentem dubium erit. Hinc, si quando nomen Rafflesiae Arnoldi amissurus erit, Rex florum iugiter et iure appellabitur.

Turris ex cornibus.

Turris, quae ex cornibus dicitur, in urbe Persidis principe, Ispahan est. Nomen habet quia neque lapides, neque caementa, neque lateres in ea aedificanda adhibuerunt artifices, sed ossa et cornua animalium, quae interfecta captaque fuerunt quadam solemnis venationis die, in quam centum venatorum millia incubuerunt. Post venationem convivium ingens; in convivio reiecta ossa; at cum, ferventibus post convivium choreis, opus illud immane iussu regis exstrueretur, factum est ut sub fine chorearum turris absolveretur praeter testudinem. Quod cum dixisset regi architectus, monuissetque opus esse illi caput bestiae cuiusdam immensae ad contignationem, quae aedificio responderet: — Praebebo — dixit barbarus, accitoque satellite, caput miserrimi hominis amputari iussit, affigique palo, ac turri superimponi, super qua eminere adhuc dicitur Addunt ebrium ita iussisse regem, et factum; impransum et siccum ista tulisse infelicissimum. Nos..., quae sunt narrata ab iis, qui videre, retulimus; ii, quae narrata sunt illis, retulerunt.

Aurum non aurum.

Aes, quod pondere, colore, fulgore rubiginis nescio, pro auro nativo et germano prae manibus haberi possit, nuper inventum scimus atque confectum; ductile sicut aurum, sicut aurum nobile visu. Fit cuprio et antimonio commixtis ea proportione, quam subtus dicemus, quibus addetur carbonatum magnesiae tamquam satis. Hoc autem est opus. Quatuor et nonaginta partes cuprii in vasculo lateritio impones igni donec liquescant. Ubi liquefactum videris, addes antimonii partes sex, cavens ut in unum, igne faciente, conflentur. Addes inde liquentibus metallis ambobus quantum satis ex carburo magnesiae, quo specificum pondus ad aequandum auri pondus augeatur. Commixta haec bene vix fuerint, a prunis amove ut obdurescant frigentia; mallei limaeque potentia opifici danda.

Ioci.

Matrimonii singulare impedimentum.

Inter impedimenta matrimonii, quod afferam, nemo recensuit. Dos uxoria lites; quis nescit? Mulier lymphata quaedam, quae vituperiis quotidianis miserum agitabat die virum, noctu insomnem sollicitudinibus, livore ac loquacitatis rabie et ipsa torquebat: — Iamque — ait — ego brevi tua culpa moriar, qui me nec dicentem audis, nec percontanti respondes. — Uxori maritus: — Ita sit, uti praedicas!; alteram ducam; non est porro mulierum inopia. — Et illa, nihil morata, quasi iamdiu parasset convicium: — Ah! furcifer, tune me fallere speras? Scio omnia, iamdiu rescivi; novam iamdiu salutationibus blandiloquis puellam in matrimonium tibi paras. — Et patiens homo: — Nequaquam ita — inquit — o mulier, meo mihi infortunio coniux. Nescio quid dicas, ac de qua dicas; cuius rei certiorem te faciam puellam aditurus, quam tu mihi ostenderis, ipsique de futuro coniugio, te demortua, verba faciam, teque immo indicabo ista iubentem. — Improba excandescens: — Atqui, me suadente, te iura facturum uti praecepero. — Faciam te suadente — bonus vir inquit — et me iuro servaturum ea, quae mandaveris. — Tunc mulier: — Duces in matrimonium tecum filiam diaboli; haec una te digna, te improbo, te nequam, te nefario, te scelesto, te inter scelestissimos maximo, te inter improbissimos primo, te principe inter omnes, qui nefarii fuerunt a Lucifero et Cain ad Iudam Iscariotham, et Neronem, et inter futuros ad Antichristum. — Ridens et in pace maritus, nihil inde dicturus addidit suspiria simulans: — Atqui, uxor, haec ego iam tentaturus inveram, sed cum filiam adiissem, utique annuentem, et postea parochum, hic me de impedimento gravissimo monuit, inquiens: « Non hanc tibi habere licet, infelix; qui enim diabolissam duxit matrimonio, privignam ducere nequit, ne prima uxor ei sit et coniux et socrus ».

Narrat historia intumuisse furore mulierem, et rabie crepuisse disruptam. O beatus homo, cui tandem parta tranquillitas!

P. d. V.

militares exercitationes decem et octo milites vulnera simulantes, qui sese tam tute abdiderant, ut quam diligentissimam suorum investigationem fefellerint, a quatuor canum manipulis usque ad unum esse detectos.

Sed attonitos iure lectores quod tanta feris peritia insit, manet tamen eventus, quo et vehementius obstupescant. Gandavenses sciunt, quorum per suburbia silvis et hortulis amoenissima, nocturnis tecti tenebris latrones et sicarii ad scelesta sua crimina impune plerumque grassabantur. Ecquid tamen? Quod milites, a publica tutela vocati, soli nequiverant explere munus, canum auxilio statim consequuti sunt. Belluarum selectam manum tunc Gandavenses huiusmodi milites erudiendam sibi susceperunt. His pusiones primum propositi, qui feriendi, qui furandi, qui effodiendi, qui fugiendi motus effingerent: in hos canes incitati primum, deinde edocti, ut reum quam blandissime dentibus arriperent, nec morsu nec unguibus laederent. Immo, cum ad explorandas tenebras una cum milite exeunt, laxiore aliquo fraeno eorum ora cohibentur, quo a cibo et a veneno, si quis forte submittat, praepediantur. Manipulus peritissimus ad sexdecim iam capita crevit, quorum acies et dentes cimmerium cursum longe vehementius nefarii homines, quam militum diligentiam, pertimescunt. Peracta has inter venationes nocte, illucescente aurora revertuntur belluae ad cubilia, quae et nitida, et cibis apte paratis referta, venatores optime de civitate meritos condignum veluti praemium manent.

Haec merita, hae laudes, post congeneres suos qui ex Terraenovae genere nati demersos ex undis eruunt, vel qui Sancti Bernardi montis in cacumine nive obrutos a saeculis sospitant, belluarum agmina canino nomini addunt.

R. Spina.

ANNALES

[illegible]. — Sinenses negotiationes.
Iubilaei magni solemnis occlusio.

Boerorum fortuna, quam natalicis feriis appropinquantibus superiore anno prospere elatam recordamur, his quoque diebus iterum redintegrata videtur concordi tot imperatorum virtute, quibus suppetiam suae libertatis spem defendere ad incitas usque est commissum. Ad Aliwal North enim Boerorum cohors, repentino ausu fines transgressa, Anglicam coloniam rursus invasit; deinde in partes duas divisa, altera post fusos apud Navitgedact hostes, Philipstown versus urbem iter facit, altera, cui Herzog praeest, Vaal flumen, inter Odendalstrom et Bethulie loca, cum transierit, in Credock agrum properat. Haec inter, legio, cui Delarey dux praeest, Clements, Anglorum imperatorem, ad Magalies collem congressa, quatuor centuriis, ex hostium Northumberland legione, in deditionem exceptis, reliquas eius copias abire coegit.

Dewet vero, tot inter duces audacissimus, in Tabanchu regionem cum suis militibus irrupit; sed repulsus ab hostibus, ab incepto tandem recessit. Tum Knox, Anglorum tribunus, celerrimo quo magis posset itinere, aut arripere fugientem, aut saltem contra Tabanku et Ladybrand oppidis et copiis impellere ratus, insequitur, ut iniquo loco ad pugnam vel ad deditionem cogeret. Attamen, post binos dies in persecutione consumptos, cum sese iam attigisse eum crederet, ille ex angustiis sospes effugit.

Itaque Kitchener ducem tradunt nova iam auxilia sibi ex Anglia submitti expostulasse, quae ferme Anglorum constantia nec exigua nec lenta concedet.

*

In Sinis assueta vice inter ambiguas et diuturnas negotiationes pertrahuntur dies, dum legiones omnes hibernia sibi parant, et Pechinum in urbem iam multi cives ex plebe redeunt, atque ad sua commercia, et opera iterum intendunt. Audimus autem id esse his diebus expletum quod tamdiu in votis erat, omnes gentium exterarum legatos in unam eamdemque pacis componendae formulam consensisse, descriptasque ad rem condiciones singulas sua manu signasse. Quapropter, cum mox ex altera parte Li-hung-ciang et Cing, Sinensium legati, suas et ipsi litteras imperiali sigillo signatas aliquando exceperint, minime videntur de pace tandem componenda omnes frustra confidere.

*

Sacer annus, clausis in vigilia Dominicae Nativitatis sanctis quatuor basilicarum ostiis, confectus est. Purpurati patres V. Vannutelli et F. Satolli, qui Liberianae et Lateranensi basilicae archipresbyteri praefecti sunt, portas suae quisque ecclesiae Pontificis delegatione occluserunt: in Ostiensi autem cardinalis L. M. Parocchi idem munus explevit. In Vaticanam denique basilicam ipse Pontifex, albo indutus pallio, aula nobili comitante, prope ad meridiem descendit. Postquam aliquot tempus genibus flexis oravit, ipsi et populo, ex alto ad hoc peristylio, reliquiae insignes, quae inibi asservantur, ostensae fuerunt: Dominicus vultus in Veronicae pannulo impressus, lignum S. Crucis, Longini militis lancea. Regressus deinde inter ovantem populum Pontifex, cum ostium sanctum ultimus transisset, in eius limine auratos lateres tres ipse deposuit, calceque cooperuit: deinde, cum post eum cardinales, antistites et optimates suos quisque lateres poneret, Ambrosianum hymnum cantores et populus recinuerunt.

Quod cum fauste et feliciter expletum sit, triduanae supplicationes undique per Urbem indictae, ut de beneficiis a Deo nobis exactum per omne saeculum perque recens annum sacrum concessis grates reddamus, utque novo aevo exorienti propitium et clementem omnes deprecemur.

Poplicola.

LIBRORUM RECENSIO

Luisa Anzoletti, **Eugenio Di Bisogno.** — Florentiae ed. Commentarius, cui titulus *La Rassegna Nazionale*, MDCCCC.

Eugenii Di Bisogno, vitae elegantia, morum suavitate optimo, cuique acceptissimo et *primo vel flore iuventas* bene iam de ingenuis artibus merito, Aloysia Anzoletti, foemina clarissima, laudes quadam, ut sic dixerim, professione pietatis, strictim attingit. Quas qui legerit digniorem negabit iuveni, quem amissum dolemus, virtutum praeconem contingere potuisse, quippe et in verbis copia et in sententiis nitore hae omnes fere paginae eluceant, et quadam animi vigeant excitatione. Quae potissimum ignotis iuvenem illum, in cuius laudes itur, carum faciunt, notis cariorem, ut pueris religione ac bonis litteris imbuendis heu! cito ereptum utrique conquerantur! Hoc quidem, aut ego fallor, quae talia exaravit, prorsus est assecuta, ut et in eius, de quo sibi dicendum censuit, tot tantasque in uno eodemque viro virtutes perspicientes, amorem, et in sui scribentis, tot tantisque solutae orationis animis et veneribus in femina deprehensis, admirationem, qui legerint, excitaret!

P. Vergilii Genini **Minutiarum** libri duo. Editio tertia emendata et aucta. — Mediolani, ex off. S. Iosephi, MDCCCC.

Tertio has *Minutias* in lucem prodisse optimus quisque laetabitur; neque iniuria, non modo bonarum litterarum ratione habita, sed etiam christianae pietatis; quippe recte scribendi ex illis virtutem veneresque auctor, ex hac autem animi motus concinne depromendi rationem hauserit. In Genini carminibus tamen omnia pulcra inesse haud adfirmare ausim, nec, cum sint *delicta quibus ignovisse velimus*, aequo accipiam animo quaedam mediocria. Nam, ut plures atque adeo ingratas in pentametris caesurae adiunctas priori collisiones omittam, num et *gratitudo* pro *gratus animus*, *nec non* pro *et*, *superior* pro *praeses*, *octavo lustro* pro *per octo lustra*, *liber secundus* pro *liber alter* atque huiusce modi alia, mihi probentur? In universum vero iudicanti vix quicquam quod reprehendatur dignum occurret; quae, cui contigerit, haud parva laus.

A. B.

AENIGMATA

I.

(Consonantis literae permutatio).

1. Parvulus, indoctus, tamen incola bibliothecae.
2. Sordidus est vivens, mortuus grata esca voratur.
3. Hoc absit putre!. 4. Hoc redolens ad Numinis aras.
5. Sumitur in coena; colitur tamen ante tribunal.

II.

Est durum *caput* atque adamas, sed saepe vicissim
Queruntur cupide, simul et madefacta fricantur.
Intentis oculis tu *caudam* respice semper.
Ne sis foemineus! Tibi sunt graviora petenda,
Quam quae suppeditat *totus* linquenda puello.

Digamma.

Ex sociis qui utriusque aenigmatis interpretationem ad commentarii moderatorem miserint intra duos menses, unus sortitus gratis accipiet opus, gallice scriptum et figuris ornatum, cui titulus:

LA CHINE
par Pourias.

Aenigma a. III, n. XXI propositum his respondet:

Ara - Arar - Lar - Far - Nar - Hara - Barba.

Illud rite solutum miserunt:

Ed. Bianco; Fr. Torijano, *Roma* - M. Belli, *Portu Romalino* - Guil. Schenz, *Ratisbona* - Th. Vinas Sch. Piar., *Terrega* - Ios. Schmitz; Collegium Borromaeum; G. Langenberg, *Monasterio Guestphaliensi* - Ios. Wabner, *Varsavia Polon.* - H. Gini, *Taurinis aquis* - Ios. Crosatti, *Poiano ad Veronam* - H. Landi, *Turrita* - A. Morchio; R. Magenta, *Genua* - Ian. Asprenas Rocco, *Neapoli* - C. Stegmüller, *Sabaria* - G. R. e schola Caritatis Cavanis, *Venetiis* - Rug. Pancaro, *Consentia Bruttiorum* - A. Zaboglio, *Novocomo* - St. Figielski, *Rypino* - Aloin. Raineri, *Bergomo* - Fr. Palata, *Praga Bohem.* - Hild. Guepin, *S. Dominico de Silos, ad Burgos* - V. Baldissera, *Glemona* - A. Sordet, *Thury en Valois* - Ad. Skrzypkowski, *Swinice, in Polonia* - I. Szymaitis, *Opitoloki, in Litthuania* - Pr. Gordon. *Mancunio* - Vict. Hoffmann, *Posen* - Ios. Ant. Schneider, *Monachio* - V. Cariolato, *Vicentia* - I. Lemette, *Rumillies, in Belgis* - Fr. Sallarés, *Sabadello* - El. Duran, *Xeretio Sidonio* - Ad. Huza, *Grybovio* - Petr. Gomer S. P., *Madrito* - E. Schutt, *Suechtelena* - Am. Robert, *Marieville, in Canada* - A, Mager, *Sekkau* - Ios. C A. Tr. de Lespinay; Aug. Roberge; *Chicoutimo, in Canada* - V. Hertel, *Mendhausen* - M. Vidal, *Palma, in ins. Maiorica* - Fr. Perenyi, *Jaszbereny* - Aug. Narquet, *Monteloco* - Collegium Pontano, *Neapoli* - Iul. Sernatinger, *Dresda* - C. Perazzi, *Mengalore, in Indis* - Io. Rokoszny, *Sandomiria* - P. Garrone, *Pezzana ad Vercellas.*

Sortitus est praemium

Collegium Borromaeum,

ad quod missum est Francisci Xaverii Reuss Carmen in certamine poetico Hoeufftiano magna laude ornatum anno MCM, cui titulus:

IN HODIERNUM PROGRESSUM

Sponsor: Ioannes Baptista Ciampi, iurisperitus.

Romae - Ex Officina Forzani et Socii.